

CYPRIAN KAMIL NORWID

Ur. 24 września 1821 we wsi Laskowo-
-Głuche, na Mazowszu, zm. 23 maja 1883 w Paryżu.

Wybitny romantyk polski, Wszechstronny i oryginalny artysta, poeta, dramaturg, prozaik, tłumacz, malarz, rzeźbiarz, grafik, rysownik, znawca muzyki.

Urodził się w zubożałej rodzinie szlacheckiej. Wcześnie osierocony. Śmierć rodziców i trudna sytuacja materialna zaciążyły na losach poety. Podejmował próby pisarskie (debiutował w 1840 *Moim ostatnim sonetem* zamieszczonym w „Piśmiennictwie Krajowym”) i malarskie (naukę w warszawskim gimnazjum przerwał, by uczyć się w szkole malarskiej A. Kokulra, a potem w pracowni J.K. Minasowicza).

W latach 1841–1842 odbywał liczne piesze wycieczki po Polsce, m.in. z Oskarem Kolbergiem. Udało mu się dzięki tym wędrówkom zdobyć doświadczenie i wiedzę na temat sztuki ludowej. W 1842 podjął studia w Monachium (malarstwo) oraz we Włoszech we Florencji (rzeźba).

W 1844 we Florencji poznał dwudziestodwuletnią Marię Kalergis, która okazała się jego niespełnioną miłością. W 1848 we Włoszech nawiązał znajomość z Adamem Mickiewiczem, przyjaźnił się z Zygmuntem Krasińskim (otrzymał od niego pomoc finansową). Od 1849 mieszkał w Paryżu. Tu nawiązał znajomość z Juliuszem Słowackim, Fryderykiem Chopinem. Żył w nędzy.

W 1852 wyjechał w poszukiwaniu zarobku i poprawy własnego bytu do Ameryki. Wykonywał różne zawody. Pracował jako drwał oraz rysownik i ilustrator. Nękaną nostalgią i pogłębiającą się głuchotą wrócił w 1854 przez Londyn do Paryża. Skrajna nędza zmusiła go w 1877 do zamieszkania w Zakładzie Świętego Kazimierza – przytułku dla emigrantów w Ivry koło Paryża. Upokorzony, zgorzkniały, zamknął się w świecie swojej sztuki – pracował w opuszczeniu do końca życia. Został pochowany jak nędzarz – w polskim grobie zbiorowym na cmentarzu w Montmorency.

Problematyka twórczości

W swoich wierszach Norwid zajmował się przede wszystkim jednostkowym istnieniem człowieka. Szukał objaśnienia dla związków życia z historią i społeczeństwem. Poszukiwał też idealnego wzorca osobowości. Wzór Człowieka Wiecznego upatrywał w Chrystusie.

W wierszach wypowiadał się o swoim systemie wartości. Pisał o ironii, pięknie, pracy, samotności i roli artysty w tym okrutnym świecie.

Styl i język

Jego styl pisania jest bardzo charakterystyczny. Zawsze tworzył rozbudowane apostrofy. Zawierał w nich prośby i nakazy adresowane wprost do uważnego (mądrym czytelnika). Wiele treści nie daje się jednoznacznie wytłumaczyć, Norwid bowiem umieszczał w swoich utworach rozmaite symbole. Prowadził nieustający dialog ze sobą, drugim człowiekiem, historią, innymi autorami. Wiele w jego utworach nawiązań do innych tekstów, aluzji literackich. Norwida charakteryzuje też specyficzny stosunek do przyrody. Ożywia ją za pomocą animizacji, personifikacji. O jego romantyczności świadczy posługiwanie się typowymi dla romantyzmu motywami (drogi, gwiazdy, spotkania).

W Weronie

Geneza utworu

Wiersz przynależy do liryki pośredniej. Powstał jako efekt podróży poety do Weronie oraz zjawiska spadającej komety. W wierszu z łatwością rozpoznajemy motyw zaczerpnięty z tradycji literackiej – to aluzja do tragedii Szekspira *Romeo i Julia*. Ta aluzja literacka stała się punktem wyjścia zawartych w nim treści lirycznych. Dramat Szekspira kończy się z chwilą śmierci bohaterów. W wierszu historia nieszczęśliwych kochanków zostaje ukazana symbolicznie.

Konteksty i nawiązania

Akcja liryku rozgrywa się w Weronie, w mieście są domy dwu zważonych rodów Kapuletich i Montekich oraz rzekomy grób Julii. Już ty-

tuł nasuwa skojarzenie z dwojgiem legendarnych kochanków. Do Szekspira odsyła nas też pierwszy wers: „Nad Kapuletich i Montekich domem”. Stanowisko podmiotu wobec tragedii kochanków zostało ukryte (to liryka pośrednia). Poeta przytacza zdanie cyprysów („cyprysy mówią, że...”) i ludzi („A ludzie mówią i mówią uczenie...”).

Nie można wprost stwierdzić, by podmiot liryczny wyraźnie przychylił się do któregoś z tych stanowisk. Ale organizacja wypowiedzi podpowiada, że poeta współczuje (jak przyroda, która płacze) kochankom. Niebo jest: „splukane deszczem, poruszone gromem”. To „łagodnie oko błękitu”. Deszcz jest tu symbolem łez, a grom symbolem waśni między dwoma rodami. Norwid ożywia przyrodę. Ożywia też niebo (animizacja), które w wyobraźni poety „gwiazdę zrzuca ze szczytu”. Gwiazda to przecież kometa, spadająca na miejsca zrujnowane przez zwaśnione rody. Cyprysy to smukłe, wysokie drzewa, charakterystyczne dla przyrody włoskiej. Meteoryty zaś w wierzeniach ludowych uważane są za łzy aniołów, a natura traktowana jest jako twór żywy.

Podmiot liryczny przywołuje bezpośrednio imiona kochanków, otwarcie nawiązując do Szekspira. Owa łza spada na ich groby i przenika przez nie, wpada do środka. Tylko obojętni ludzie, zachowując pozory uczoności, twierdzą, że w spadaniu gwiazdy nie ma niczego nadzwyczajnego.

Liryk Norwida zbudowany jest z trzech strof trzywersowych. W tekście pojawiają się rozmaite znaki interpunkcyjne, pauzy, wykrzykniki, wielokropki. Zakończony jest zdaniem wykrzyknikowym.

Moja piosnka II

Geneza utworu

Większość swojego życia Norwid przebywał na emigracji, bardzo tęskniąc za ojczyzną. Ta nostalgiczna tęsknota brzmi smutkiem w tym wierszu, który przekonuje, że sytuacja poety była ciężka, iż źle się czuł za granicą kraju.

Poeta pokazuje los Polaków na emigracji. *Moja piosnka II* powstała w 1854 w Nowym Jorku. Norwid wyraża ogromną tęsknotę do ojczyzny, co wyraża w słowach „Do kraju tego [...] Tęskno mi, Panie...”. Autor mówi o ludowych obyczajach, jak kult chleba i opieka nad gniazdamy bocianów.

Konteksty i nawiązania

Poeta wzorem dawnych lat i dawnych Polaków uczy nas poszanowania dla chleba. W Polsce chleb jest ważnym dopełnieniem życia codziennego. Jest spożywany podczas codziennych posiłków, ale też jako ciało Chrystusa w Kościele katolickim. Wyrzucenie chleba było jednoznaczne z odrzuceniem Boga od swojego serca. Znakiem polskości (i Polski) jest tu też symbol gniazda bocianiego. Religijność Polaka podpowiada mu słowa powitania „Niech będzie pochwalony” (Jezus Chrystus). Ten, który mówi w wierszu, to pielgrzym-emigrant. Czuje się w świecie samotny, wyobcowany.

Wiersz to przykład liryki osobistej. Poeta-tułacz ogarnia myślą umiłowaną ojczyznę. W tekście znajdujemy dwa wątki. W pierwszym dominuje tęsknota do kraju ojczystego. Poeta tęskni do kraju, gdzie ludzie „kruszynę chleba podnoszą z ziemi przez uszanowanie dla darów nieba”.

Drugi wątek to zaduma poety-tułacza nad własnym losem i pragnienie wypełnienia, realizacji niespełnionych w życiu pragnień. Tekst zostawia nam system wartości tęskniącego za ojczyzną Polaka. To cześć dla chleba, umiłowanie przyrody, przestrzeganie tradycji, odróżnianie, co jest dobrem, a co złem.

Los Norwida to dola polskich popowstaniowych emigrantów. Wielka emigracja romantyków z powodu rozbiorów Polski przez trzy mocarstwa, Rosję, Prusy i Austrię, sprawiła, że ośrodkiem myśli o Polsce był zachód Europy. Francja, Anglia, Ameryka to miejsca, w których Polacy szukali swojej życiowej przestrzeni, ale w sercach nosili zapamiętany i idealizowany obraz ojczyzny.

Pielgrzymowanie w duchu to przede wszystkim pielgrzymowanie do Ojczyzny – wyobrażonej, wytęsknionej, a nade wszystko utraconej z powodu racji historii, polityki i silniejszych mocarstw. Oprócz tych aspektów również rozważania o roli jednostki w historii i zbiorowości wypełniają wersy wierszy Norwida. W 1842 pisarz wyjechał do Drezna, aby doskonalić umiejętności rzeźbiarskie. Podróżował do Wenecji i Florencji, wreszcie w 1844 zamieszkał w Rzymie. Artyzm Włoch, utraczona miłość Kamili, nieodwzajemniona Marii Kalergis inspirowały autora *Białych kwiatów*. Przywoływał wątki tekstów literackich, jak szekspirowskie wątki *Romea i Julii*, doceniał architekturę Rzymu.

W 1846 podróżował do Berlina. Uczęszczał na wykłady uniwersyteckie. Spotykał Polaków. Aresztowany i zmuszony do wyjazdu pojechał do Brukseli, potem okres Wiosny Ludów spędził w Rzymie, gdzie

poznał Mickiewicza i zaprzyjaźnił się z Krasińskim. Od 1849 zamieszkał w Paryżu. Spotkał Słowackiego i Chopina. Wreszcie – żyjąc w biedzie – zdecydował się na emigrację do USA. Wiosną 1853 w Nowym Jorku dostał dobrze płatną posadę w pracowni graficznej. Już w 1820 wydawano na terenie Stanów 25 dzienników i ponad 400 tygodników. W 1841 pojawiła się na rynku wpływowa i opiniotwórcza gazeta Horacego Greeleya – „The New York Tribune”. „The New York Times”, „Baltimore Sun” i „Chicago Tribune” powstały około 1850. Norwid miał szczęście, że tego świata dotknął, niestety, nie umiał skorzystać. Zmarł za wcześnie i żył zbyt ubogo, by włączyć się aktywnie w proces przemian pozytywistycznych.

XIX wiek przyniósł nowe rozwiązania technologiczne – parostatki, kolej, telegraf, parową prasę cylindryczną, co obniżyło koszty druku i upowszechniło edukację. Pisarze polscy dopiero pod koniec stulecia nauczyli się korzystać – za sprawą Prusa – z rewolwy technologicznej.

(Opr. M.K.-P.)